

541. Husby-Lyhundra kyrka.

Pl. 120.

Litteratur: L 607, D 2: 254. O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 731; R. Dybeck, Runa (fol.) 1, s. 59, Reseberättelse 1870 (ATA), s. 7; UFT h. 2 (1872), s. 32; Handlingar i ATA 1887—1890; VHA Akad:s Månadsblad 1888, s. 144; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 101, Anteckningar 1915 (ATA); O. v. Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 71, Runorna (1933), s. 225.

Äldre avbildningar: Dybeck (D 2: 254); Brate foto 1915 (ATA).

Runstenen är med järnkrampor fästad vid kyrkväggen, på kyrkans norra sida, några meter Ö om U 540. Den har tidigare legat som tröskel i västra kyrkodörren.

Stenen omtalas första gången av O. Celsius 1728 och var då tydligen nyligen påträffad under byggnadsarbeten vid kyrkan. Celsius har antecknat: »Husby Kyrkia, nu inlagd i dörren, nyl:n upfunnen in aprili 1728 då kyrkian på den nedre ändan nyligen nedderrefs. Fans i grunden, under den delen derest fenstret nu är, på vänstra sidan när man ingår i kyrkian, och är allenast ett fragment. Vacker ritning på en slät sten. I samma grundvahl fans den stora och långa stenen: Tiarfr uk jurim etc.» [d. v. s. U 539]. Av inskriften har Celsius endast kunnat läsa slutet: **bir risti runar**. — Enligt L 607 låg stenen i »V. kyrkodörrtröskeln». Liljegren åberopar som källa en teckning av C. Hagelberg, men denna har nu icke kunnat återfinnas. I Liljegrens samling *Fullständig Bautil* (ATA) finnes vid L 607 felaktigt inklistrad en teckning av U 557. — Stenen låg vid Dybecks besök 1870 fortfarande på samma plats, »till tröskel i vestra kyrkdörren och äro hans både ändar inmurade i dörrposterna». Dybeck »lät aftäcka och, efter det aftryck blifvit taget, åter öfvermura den i vestra kyrkdörren liggande runstenen (L 607), hvars båda ändar ligga under dörrposterna. Så väl ristningens rundrake och ormar, som det oristade fotstycket visa klart att stenen fordom varit rest; men inskriften börjar: **iar likr serifr bropir m. m.** Antingen är Hagelbergs uppteckning af inskriften, eller Liljegrens uppfattning af samma uppteckning, oriktig.» Det förefaller tydligt, att Dybeck själv icke har sett Hagelbergs teckning. År 1887 beslöt församlingen på kyrkostämma att upptaga stenen ur golvet och uppställa den på lämplig plats. Så skedde även, och från 1888 har stenen befunnit sig på sin nuvarande plats vid norra kyrkväggen.

Röd sandsten. Höjd 1,42 m., bredd 0,71 m. Stenen har varit sönderslagen något nedanför mitten och blivit lagad. Upptill är toppen avslagen och borta. Ristningen är tydlig och väl bevarad.

Inskrift:

iar likr . sirifr . bropir . þ - ... in . ybir risti ru - ir
 5 10 15 20 25 30 35

Hiar liggr Sigræifr, broðir . . . En Öpir risti runir.

»Här ligger Sigrev, broder till . . . Och Öpir ristade runorna.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början och slut. 1 i är icke stunget. Bst i 3 r är skadad; endast svaga spår av mellersta delen finnas i behåll. 6 k är icke stunget; icke heller 9 i och 11 i. Undre bst i 12 f är mycket svag. 24 y är tydligt stunget. 31 t har bst endast t. v. R. 35 är skadad; bst är helt borta. 36 i har ingen bst. Intet sk finnes efter 27 r och 32 i.

Celsius har, såsom nämnt, endast kunnat läsa inskriftens slut, runorna 25—37. 33—37 **runar**. — L 607: 8—13 **sarifr**; runorna 17—24 saknas; 25—27 **kir**; 33—37 **runar**. — Dybeck: 9 **e**, 24 **u**; 33—37 **ru - - r**. — Brate: 1 **e?**, 9 **e**, 24 **y**; 33—37 **ru - ir**.

Namnet **sirifr** förekommer i ännu en inskrift vid Husby-Lyhundra kyrka, U 550: ack. **siref**. Sannolikt återger det ett runsv. *Sigræifr*, fsv. *Sighref*. Om detta namn se Sö 293 och E. Wessén,

Nordiska namnstudier, s. 108. — Efter 14–19 **broþir** har på den avslagna toppen av stenen följt ett namn i genitiv, varav nu endast den första runan 20 þ är bevarad. Av utrymmet att döma har det varit ett ganska långt namn, på omkring 10 runor. Dybeck har föreslagit **þorbiarnar** Torbjörns.

U 541 är ristad av Öpir och signerad av honom. Den tillhör ett sent skede av hans verksamhet. Detta framgår såväl av den starkt degenererade ornamentiken som av inskriftens formulering: »Här ligger ...» är en tydlig efterbildning av de medeltida gravvårdarnas »Hic iacet ...» Det är därför intet tvivel om att denna runsten alltifrån början har hört hemma på Husby-Lyhundra kyrkogård. En inskrift med samma stilisering finnes vid kyrkan i grannsocknen Malsta, U 559.

542. Husby-Lyhundra kyrka.

Litteratur: B 934, L 606. J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 65; UFT h. 2 (1872), s. 32.

Avbildning: Träsnitt, signerat J. H. (Joh. Hadorph), i Peringskiölds *Monumenta* och B 934.

Fragment av en runsten fanns, enligt anteckning på träsnittet i Peringskiölds *Monumenta*, i »Husby Wapnhus dör» (B 934: »I Husby Wäckenhus dörren», L 606: »Vapenhusdörren»). Det är sedermera icke omtalat och har förgäves eftersökts.

Fragmentet utgör den övre, vänstra delen av en runsten, troligen en sandsten. Huruvida det har haft samband med något av de övriga fragmenten vid Husby-Lyhundra kyrka, kan givetvis ej avgöras.

Inskrift (enligt B 934):

... - at · akun · r ...
5

Till läsningen: 2 **a** har dubbelsidig bst, 4 **a** enkelsidig. 7 **n** har **n**-bst, men endast på v. sidan av hst.

L 606 läser r. 7 som **a** och supplerar ett **l** framför 1 **a**. Sålunda: ... [l]at · akua · r ..., vilket förmodligen har ansetts betyda »... lät hugga r(unor) ...» Detta är dock sannolikt icke riktigt.

Fig. 291. U 542. Husby-Lyhundra kyrka. Efter B 934.